

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย แล้วระบุประเด็นปัญหาที่พบเป็นรายข้อเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาต่าง ๆ มาร่วมกันวิเคราะห์กับผู้นำชุมชน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ต่างๆ ที่เป็นตัวแทนชุมชน ผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับข้อมูลชุมชน สามารถนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพของชุมชน

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพของชุมชน ผู้วิจัยได้รายงานเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนจากเอกสาร และ 2) ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพของชุมชนโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนจากเอกสาร

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานของชุมชนจากเอกสาร ผู้วิจัยรายงานประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับประชาชนครัวเรือน และสภาพบริบทของชุมชนในเขตตำบลทับผึ้ง อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ในปีพุทธศักราช 2560 ประกอบด้วย ข้อมูลด้าน 1) ประชากรในตำบลทับผึ้ง 2) สถิติข้อมูลกลุ่มคนสูงอายุ 3) จำนวนเด็กและเยาวชนตำบลทับผึ้ง 4) ลักษณะที่ตั้ง อาณาเขต และเนื้อที่ 5) สภาพทางภูมิศาสตร์ และ 6) สภาพสังคม ดังนี้

1) ข้อมูลด้านประชากรในตำบลทับผึ้ง

ผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลด้านประชากร ดังแสดงตามตาราง 5

ตาราง 5: ประชากรในเขตตำบลทับผึ้ง

หมู่ที่	หมู่บ้าน/ชุมชน	ปี 2560			
		ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านทับผึ้ง	256	373	434	807
2	เกาะวงษ์เกียรติ์ (หมู่ 2)	205	316	324	640
3	เกาะวงษ์เกียรติ์ (หมู่ 3)	506	742	756	1,498
4	เตวีตกลาง	460	672	699	1,371
5	เตวีตนอก (หมู่ 5)	317	433	455	888
6	ท่าช้าง (หมู่ 6)	372	565	572	1,137
7	ท่าช้าง (หมู่ 7)	229	326	393	719
8	ทับผึ้ง	117	164	189	353
9	เตวีตนอก (หมู่ 9)	407	599	638	1,237
รวม		2,762	4,189	4,464	8,653

2) ข้อมูลด้านสถิติข้อมูลกลุ่มคนสูงอายุ

ผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลด้านสถิติข้อมูลกลุ่มคนสูงอายุ ดังแสดงตามตาราง 6

ตาราง 6: สถิติข้อมูลกลุ่มคนสูงอายุในเขตตำบลทับผึ้ง

ที่	ประเภท	จำนวน(คน)
1	ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)	1,417
2	ผู้พิการ	304
3	ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์	7
รวม		1,728

3) ข้อมูลด้านจำนวนเด็กและเยาวชนตำบลทับผึ้ง

ผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลด้านจำนวนเด็กและเยาวชนตำบลทับผึ้ง พบว่าจำนวนเด็กและเยาวชนตำบลทับผึ้ง รวมทั้งสิ้น 1,272 คน

4) ข้อมูลด้านลักษณะที่ตั้ง อาณาเขต และเนื้อที่

ผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลด้านลักษณะที่ตั้ง อาณาเขต และเนื้อที่ตำบลทับผึ้ง เป็นดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง	มีเนื้อที่ประมาณ 20 ตารางกิโลเมตร
ทิศเหนือ	ติดตำบลวังใหญ่ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
ทิศใต้	ติดตำบลปากแคว อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันออก	ติดตำบลเกาะตาเลี้ยง อำเภอศรีสำโรง ตำบลตาลเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันตก	ติดตำบลวังใหญ่ อำเภอศรีสำโรง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

ภาพ 5 : แผนที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง

5) ข้อมูลด้านสภาพทางภูมิศาสตร์

ผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลด้านสภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลทับผึ้ง เป็นดังนี้
ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีลำน้ำยมไหลผ่าน ประชาชนใช้เป็นแหล่งน้ำในการทำ
การเกษตรนอกเหนือจากน้ำฝน ภูมิอากาศมีลักษณะร้อนชื้น มี 3 ฤดู ประกอบด้วย ฤดูฝน อยู่ในช่วงระหว่างเดือน
พฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม ฤดูหนาวอยู่ในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม และฤดูร้อนอยู่ในช่วง
ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ในลำน้ำยมจะมีน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึง
เดือนกุมภาพันธ์ สำหรับในเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนนั้น ปริมาณน้ำในลำน้ำยมจะลดน้อยลงมากบางจุดน้ำ
แห้งขอดคลอง ชุมชนในเขตตำบลทับผึ้งจะมีระบบส่งน้ำจากลำน้ำยมเข้าสู่บ่อกักเก็บของชาวไร่ยาสูบโดยใช้ระบบ
ส่งน้ำแบบคลองลอย ซึ่งในช่วงฤดูทำไร่ยาสูบจะมีน้ำสมบูรณ์ไม่ขาดแคลน

6) ข้อมูลด้านสภาพสังคม

ผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลด้านสภาพสังคมของตำบลทับผึ้ง เป็นดังนี้

- เป็นสังคมชนบท มีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย มีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมของผู้สูงอายุ โดยจากการศึกษา พบว่า ชุมชนในเขตตำบลทับผึ้ง มีประชาชนที่เป็นผู้สูงอายุจำนวน 1,417 คน ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จำนวน 7 คน และผู้พิการอีก จำนวน 304 คน

- สภาพที่อยู่อาศัยของชุมชน พบว่า ชุมชนตั้งบ้านเรือนตามเส้นทางคมนาคมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในอดีตเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา ราวปีพุทธศักราช 2520 ชุมชนเริ่มย้ายบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจากเดิมนิยมปลูกเรียบริมฝั่งแม่น้ำยมมาปลูกติดถนนสาย สุโขทัย-วังไม้ขอน เป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างอำเภอเมืองสุโขทัย ผ่านอำเภอศรีสำโรง อำเภอสวรรคโลก ไปจรดอำเภอศรีสัชชนาลัย เพื่อความสะดวกในการสัญจรไปมาและอยู่ใกล้แหล่งจ่ายกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดสุโขทัย ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งก่อนหน้านั้นชุมชนจะตั้งบ้านเรือนเรียบริมฝั่งลำน้ำยม วิถีชีวิตติดริมน้ำมีการลงเบ็ดหาปลา เพ็ญเดือนสิบสองจะมีประเพณีลอยกระทงชาวบ้านจะทำกระทงจากต้นกล้วยประดับด้วยกลีบบายศรีที่ทำจากใบตองมาลอยกันในลำน้ำยม มีประเพณีแห่กระทงทางเรือในเทศกาลทอดกระทง เมื่อถึงงานเทโวโลหะนะชุมชนจะจัดประเพณีแข่งเรือยาว เมื่อถึงฤดูน้ำหลากชาวบ้านจะใช้เรือเล็กเก็บท่อนซุงที่ลอยมาตามน้ำเพื่อนำไปเผาถ่านไว้ใช้ได้ตลอดปี เมื่อถึงคราน้ำลดจนเห็นหาดทราย เด็ก ๆ จะมีการเล่นในลำน้ำ เช่น ว้ายน้ำแข่งกัน เล่นจุ่มจ่อม เล่นแอะ เล่นตีโป่งใส่ผ้าขาวม้ามัดจุกหัวท้ายให้ตัวลอยคล้ายหมาเนา ชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ พี่พาทอาศัยซึ่งกันและกัน ปัจจุบันสภาพวิถีชีวิตแบบเดิมได้จางหายไปจากชุมชน สังคมชุมชนเริ่มอยู่อย่างขาดความเอื้ออาทร เป็นสังคมที่มีความเห็นแก่ตัว ขาดสติ ขาดองค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ดี เป็นสังคมที่รอรับการช่วยเหลือจากรัฐบาล มีการขอร้องรัฐ เพื่อให้ได้เงินเยียวยา เช่น แจ่งพื้นที่การเกษตรที่เสียหายมากกว่าความเป็นจริงเพื่อให้ได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล และเริ่มมีการระบอบขาดยาเสพติดในชุมชน

- การดำเนินชีวิตของชุมชนไม่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเพียงบางครอบครัวที่มีการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อบริโภคในครัวเรือน เช่น ข่า ตะไคร้ กะเพรา พริก ไข่บริโภค

- ด้านการดูแลบุตรหลานในวัยเรียน มีการส่งเสริมปลูกฝังให้บุตรหลานให้ได้เรียนรู้ในระดับการศึกษาภาคบังคับ และส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรหลาน การเลี้ยงดูจึงเป็นไปแบบตามใจเด็ก ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมายกับเยาวชน เช่น เยาวชนขาดความยั้งคิด และไม่มีหลักในการดำเนินชีวิต คุณภาพการศึกษาตกต่ำ ผลกระทบที่ตามมาคือท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรเนื่องจากชุมชนขาดคนที่มีคุณภาพ

- สภาพบ้านเรือนของชุมชนตำบลทับผึ้ง มีความมั่นคงอยู่ในระดับดี แต่การจัดบ้านเรือนยังขาดความเป็นระเบียบ ขาดสุขลักษณะที่ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนไม่มีเวลาที่จะดูแลบ้านเรือนที่อยู่อาศัยโดยต้องออกไปทำไร่ยาสูบตั้งแต่เช้าตรู่ เลิกงานเวลาพลบค่ำ สภาพความเป็นอยู่เป็นแบบง่าย ๆ

- ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ยาสูบ มีสภาพความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน การประกอบอาชีพจะถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางและหน่วยรับซื้อใบยาสูบ ชุมชนจะพบปัญหาความยากจน มีหนี้สินในครัวเรือนทั้งในระบบและนอกระบบ และหลายครอบครัวพบปัญหาบุตรหลานขาดความรับผิดชอบ บางครอบครัวพบปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด และครอบครัวแตกแยก

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการแนวทางในการประกอบอาชีพของชุมชนโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

ผลที่ได้รับจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพของชุมชนโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) นั้น ผู้วิจัยจะได้รายงานผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) สภาพปัญหาในการประกอบอาชีพของชุมชน และ 2) ความต้องการแนวทางในการประกอบอาชีพของชุมชน

1.2.1 สภาพปัญหาในการประกอบอาชีพของชุมชน

ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการประกอบอาชีพของชุมชน พบว่า

1.2.1.1 ชาวบ้านมีหนี้ครัวเรือนเป็นจำนวนมาก และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันค่อนข้างสูง จากปัจจัยข้อนี้ส่งผลให้ชาวบ้านขาดงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการลงทุนทำกิจกรรมต่างๆ ในทางสร้างสรรค์ (ข้อเสนอแนะภาครัฐควรจัดหาแหล่งเงินทุนสำหรับชุมชนที่มีโครงการ)

1.2.1.2 ชาวบ้านขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองทำอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่ใช้วิธีทำตามต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่นโดยใช้ประสบการณ์ที่ได้รับในปีก่อน ๆ เป็นฐานในการปฏิบัติ ไม่มีการศึกษาองค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติม จากปัจจัยข้อนี้ส่งผลให้ชุมชนขาดการพัฒนาอาชีพ ไม่มีการต่อยอดอาชีพเพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ชุมชนยึดอาชีพเดิม ชุมชนอยู่ภายใต้การครอบงำของนายทุนและพ่อค้าคนกลางและถูกเอาเปรียบมาโดยตลอด (แนวทางแก้ไข ภาครัฐควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพแนวใหม่ อย่างหลากหลายอาชีพ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในการประกอบอาชีพ)

1.2.1.3 ชาวบ้านทำการเกษตรเชิงเดี่ยวโดยยึดอาชีพการทำไร่ยาสูบเป็นหลัก ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำสืบเนื่องกันมาจากรุ่นสู่รุ่นโดยไม่คิดทำอาชีพอื่นถึงแม้ว่าบางฤดูการอาจต้องเสี่ยงกับสภาพดินฟ้าอากาศก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชาวบ้านไม่มีเงินที่จะทำอาชีพอื่นประกอบกับการทำไร่ยาสูบนั้นชาวบ้านจะได้รับเงินทุนเริ่มแรกที่บริษัทและหน่วยงานที่รับซื้อใบยาบังคับให้ชาวบ้านต้องกู้ในรูปของวัสดุปลูก เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และอื่น ๆ ซึ่งถ้าชาวบ้านไม่ใช้วัสดุของบริษัท บริษัทก็จะไม่รับซื้อใบยาจากชาวบ้าน โดยบริษัทและหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับซื้อใบยาจะคิดดอกเบี้ยและเงินต้นจากราคาวัสดุดังกล่าว ชาวบ้านเมื่อไม่มีเงินทุนจึงจำเป็นต้องกู้และทำตามเงื่อนไขซึ่งที่รู้ว่าถูกเอาเปรียบก็ตาม (ข้อเสนอแนะภาครัฐควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้ชาวบ้านเกี่ยวกับการทำเกษตรแบบผสมผสาน หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ และนอกจากนี้ควรต้องส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอย่างหลากหลาย และสิ่งสำคัญคือควรให้ความรู้เรื่องการตลาดแก่ชาวบ้านอย่างครบวงจร)

1.2.1.4 ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำไร่ยาสูบถูกเอาเปรียบจากนายทุนและพ่อค้าคนกลาง ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ นั่นคือเริ่มจากการถูกกำหนดให้ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ยาสูบ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงจากทางบริษัทหรือหน่วยรับซื้อเท่านั้น ถ้าชาวบ้านไม่ทำตามเงื่อนไขของบริษัทหรือหน่วยรับซื้อ ก็จะถูกปฏิเสธการรับซื้อผลผลิต โดยบริษัทหรือหน่วยรับซื้อใบยาสูบจะลงทุนให้ชาวบ้านก่อนในรูปแบบของวัสดุ อุปกรณ์เกี่ยวกับการทำไร่ยาสูบพร้อมทั้งตีมูลค่าเป็นเงินแล้วคิดดอกเบี้ยกับชาวบ้าน เมื่อได้ผลผลิตชาวบ้านต้องควบคุมคุณภาพด้านความชื้นของใบยาสูบตามที่บริษัทกำหนดซึ่งในขั้นตอนนี้ชาวบ้านจะเสียเปรียบมากที่สุดเพราะใบยาสูบเมื่อขาดความชื้นก็จะขาดน้ำหนักซึ่งในการซื้อขายใบยาสูบนั้นคิดราคาต่อหน่วยเป็นกิโลกรัม

1.2.1.5 ชาวบ้านเสี่ยงต่อการเป็นโรคในระยะยาวเนื่องมาจากขาดองค์ความรู้ในการใช้ยาฆ่าแมลง เสี่ยงต่อการขาดทุนแบบล้มละลายในกรณีที่เกิดปัญหาสภาพความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศซึ่งเคย

ปรากฏอยู่บ่อยครั้งเช่นเกิดฝนตกน้ำเอ่อล้นแปลงยาสูบทำให้ยาสูบยืนต้นตาย เกิดโรคระบาดใบยาหักงอเนื่องจากอากาศที่หนาวเย็นเหล่านี้เป็นต้น เสี่ยงต่ออัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะเนื่องจากชาวไร่ยาสูบต้องนำใบยาที่เก็บมาจากต้นแล้วนำไปผึ่งในโรงเรือน เมื่อใบยาสูบแห้งก็จะกลายเป็นเชื้อเพลิงอย่างดี ซึ่งเหตุอัคคีภัยดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นทุกปี

1.2.1.6 ชาวบ้านมีความเชื่อว่าถ้าผลิตใบยาสูบได้มากก็จะได้เงินมากโดยไม่ได้คิดถึงผลเสียที่แฝงอยู่ เช่น ต้องใช้แรงงานมากขึ้น ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นค่าโรงเรือน ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมี ป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช ชาวบ้านเพิ่มความเสี่ยงต่อการรับพิษจากสารเคมีมากขึ้น ในขณะที่ปริมาณของต้นยาสูบเพิ่มขึ้นแต่คุณภาพของใบยาสูบลดลงส่งผลให้ผลผลิตที่ได้มีราคาตกต่ำตามคุณภาพของใบยาสูบ

1.2.1.7 ชาวบ้านขาดความตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืชของชาวบ้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดมลภาวะของอากาศ และปุ๋ยเคมีจะทำให้ลายโครงสร้างของดินในระยะยาว เมื่อฝนตกชะล้างผิวดินจะทำให้สารเคมีที่ตกค้างไหลลงสู่แม่น้ำลำคลองส่งผลให้ปลาและสัตว์เลี้ยงต้องตาย ปลาบางชนิดสูญพันธุ์เช่นปัจจุบันจะไม่พบเห็นปลาทองซึ่งเป็นปลาขนาดเล็กที่มีรสชาติมันอร่อย ปลาไส้ตันนิยมนำมาทำน้ำปลา ปลากระทงเครื่อง ปลาแขยงมอญ เป็นต้น ซึ่งเมื่อก่อนปลาเหล่านี้จะมีเป็นจำนวนมากในลำน้ำยม นอกจากนี้สารเคมีส่วนหนึ่งจะซึมลงสู่ใต้ดินและถูกเก็บสะสมอยู่ในแหล่งน้ำใต้ดินซึ่งเป็นอันตรายต่อการนำมาใช้อุปโภคบริโภค สัตว์ประเภทไส้เดือนต้องตายและสูญพันธุ์ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันในไร่ยาสูบจะไม่พบไส้เดือนซึ่งเป็นสัตว์ที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกร

1.2.1.8 สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านไม่ถูกสุขลักษณะและสุขอนามัย เหตุเนื่องมาจากชาวบ้านต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ออกไปประกอบอาชีพในไร่ยาสูบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเก็บเกี่ยวผลผลิตชาวบ้านจะออกไปเก็บใบยาก่อนสว่างและจะปฏิบัติงานจนเสร็จครบวันในแต่ละวันจนถึงใกล้เวลาพลบค่ำทำให้ไม่มีเวลาดูแลสุขภาพความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การกินอยู่เป็นแบบอยู่ให้ผ่านไปวันๆ จากปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสุขอนามัยของชาวบ้าน

1.2.1.9 ชาวบ้านมีรายได้ไม่คุ้มรายจ่าย จะเห็นได้จากเมื่อจบฤดูกาลทำไร่ยาสูบในแต่ละปี ชาวบ้านสรุปรายได้ไม่คุ้มกับรายจ่าย มีเงินเหลืออยู่บ้างบางส่วนเมื่อคิดค่าแรงงานในครัวเรือนและเวลาที่ลงทุนไปกับการทำไร่ยาสูบแล้วจะพบว่าขาดทุน อีกทั้งในร่างกายของชาวบ้านยังได้รับและสะสมสารพิษไว้อย่างไม่รู้ตัว ชาวบ้านในชุมชนหลายคนตายแบบไม่รู้สาเหตุ หลายรายตายด้วยโรคมะเร็ง

1.2.1.10 ชาวบ้านขาดความรู้เรื่องการตลาด ขาดความรู้เท่าทันในกลไกของพ่อค้า ดังจะพบว่าเมื่อชาวบ้านได้ผลผลิตก็จะถูกพ่อค้าเป็นผู้กำหนดราคาของผลผลิตและรับซื้อบนความได้เปรียบของผู้ซื้อ ชาวบ้านจะถูกเอาเปรียบตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ คือถูกบังคับให้ต้องใช้วัสดุปลูก ต้องใช้ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืชจากบริษัท ต้องทำตามเงื่อนไขของบริษัทและหน่วยรับซื้อใบยา ถูกจำกัดความขึ้นของใบยาสูบ สุดท้ายถูกกำหนดราคารับซื้อใบยาสูบจากบริษัท เป็นต้น เมื่อบริษัทรับซื้อใบยาเต็มจำนวนตามความต้องการของบริษัทแล้วก็จะหยุดรับซื้อทันทีทำให้ชาวบ้านบางรายยังมีใบยาเหลือค้างปีเป็นจำนวนมาก

1.2.2 ความต้องการแนวทางในการประกอบอาชีพของชุมชน

หลังจากที่ได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลชุมชนและระบุประเด็นปัญหาที่พบเป็นรายข้อ พร้อมทั้งนำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยและกลุ่มผู้นำชุมชนได้ร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงของ

ชุมชนโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานในการคิดกิจกรรมอาชีพเพื่อพัฒนาและเพิ่มทักษะการดำรงชีวิตของชุมชนโดยอาศัยการบูรณาการทุนชุมชน วัฒนธรรมชุมชน และภูมิปัญญาชาวบ้านนำมาประยุกต์ในการขับเคลื่อนกิจกรรมอาชีพต่าง ๆ ยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไขความรู้และใช้หลักคุณธรรมในการทำงาน ซึ่งกิจกรรมอาชีพที่ผู้วิจัยจัดให้มีขึ้นนี้มุ่งหวังให้เป็นกิจกรรมต้นแบบนำร่องและเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ สร้างความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองในระดับครัวเรือนและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน โดยพิจารณาลักษณะของกิจกรรมที่สอดคล้องกับระดับการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับตามเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงกระทรวงมหาดไทย ซึ่งประกอบด้วยระดับ “พออยู่ พอกิน” ระดับ “อยู่ดี กินดี” และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” ตามหลักของความพอเพียง ผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนชุมชน ผลการศึกษาพบว่า อาชีพที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ชุมชนได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมอาชีพ “การปลูกกล้วยสำหรับบริโภคในครัวเรือน” 2) กิจกรรมอาชีพ “การทำกล้วยเคลือบช็อคโกแลต” และ 3) กิจกรรมอาชีพ “การทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง”

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่ออาชีพที่เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง

หลังจากผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาชีพให้กับชุมชนแล้ว และได้ศึกษาผลที่ได้รับ สามารถนำเสนอผลได้ 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่ออาชีพที่เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) ผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.1 ความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่ออาชีพที่เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่ออาชีพที่เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ปรากฏ ดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่ออาชีพที่เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง

คะแนน ประเมิน ผู้ประเมิน	รายการประเมินข้อที่										คะแนน รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	4	4	5	5	5	4	5	5	4	5	46
2	5	4	5	5	4	5	4	5	4	5	46
3	4	5	5	4	5	5	5	4	5	5	47
4	5	4	5	5	5	4	5	5	4	5	47
5	5	5	4	5	4	4	5	5	5	4	46
6	4	5	4	5	5	4	5	5	5	4	46
7	4	5	5	5	5	4	5	4	5	5	47
8	4	5	5	5	5	4	5	5	5	4	47
9	5	4	5	4	5	5	4	4	5	5	46
10	5	5	4	5	5	4	5	4	5	5	47
11	4	5	5	4	5	4	4	5	5	5	46
12	4	4	5	4	5	5	5	5	5	4	46
13	5	4	5	4	5	4	5	5	5	5	47
14	5	5	5	5	4	5	5	4	5	5	48
15	5	5	5	4	5	4	5	4	5	5	47
16	4	5	5	4	5	5	4	5	5	4	46
17	4	5	5	5	4	5	4	4	5	5	46
18	5	5	5	5	5	4	5	5	4	5	48
19	5	5	4	5	4	5	4	5	5	5	47
20	5	5	5	4	5	5	4	5	4	5	47
21	5	5	5	5	4	5	5	4	5	4	47
22	5	5	5	4	5	4	5	4	4	5	46
23	5	5	4	4	4	5	5	5	4	5	46
24	5	5	4	5	5	5	4	5	5	4	47
25	4	5	4	5	4	5	5	5	4	5	46
26	5	5	4	5	5	5	5	5	4	5	48
27	4	4	4	5	5	5	5	5	5	4	46
28	5	4	5	4	5	5	4	5	5	5	47
29	4	5	4	5	5	5	4	4	5	5	46
30	5	5	5	4	4	5	5	5	4	5	47
คะแนน รวม	138	142	140	138	141	138	140	140	140	142	1,399
คะแนนเฉลี่ย (\bar{X})	4.60	4.73	4.67	4.60	4.70	4.60	4.67	4.67	4.67	4.73	4.66
ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน	0.50	0.45	0.48	0.50	0.47	0.50	0.48	0.48	0.48	0.45	0.02

จากตาราง 7 ผลการประเมิน พบว่า

กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่ออาชีพที่เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า กลุ่มเป้าหมายพึงพอใจต่อกิจกรรมอาชีพ “การปลูกกล้วยสำหรับบริโภคในครัวเรือน” กิจกรรมอาชีพ “การทำกล้วยเคลือบช็อคโกแลต” และกิจกรรมอาชีพ “การทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60-4.73$) และเห็นว่ากิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม สามารถเป็นแนวทางอาชีพให้กับชุมชน ช่วยให้ชุมชนอยู่ดี กินดี สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและทำได้ทันที ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกกล้วย การทำกล้วยตากเคลือบช็อคโกแลต และการทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง พอใจและเห็นแนวทางในการลดรายจ่ายในครัวเรือน และสามารถสร้างรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกล้วย พอใจในกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม และเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการผลิตของกิน ของใช้ เพื่อลดรายจ่าย ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแนวทางที่แต่ละครัวเรือนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเองแบบครอบครัวเข้มแข็ง จากการสร้างรายได้ในครัวเรือนโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์จำหน่าย พอใจและเห็นว่ากิจกรรมการทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงโดยใช้วิธีรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน สามารถนำผลผลิตไปใช้ได้จริงและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมรวมทั้งเห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง ด้วยระบบเครือข่ายร่วมพัฒนาและเสริมสร้างให้ชุมชนมีทักษะในการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งทุกประเด็นกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.60-4.73$)

2.2 ผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

หลังจากการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมอาชีพ ทั้ง 3 กิจกรรม ผลการวิจัย พบว่า

กิจกรรมที่ 1 เรื่อง “การปลูกกล้วยสำหรับบริโภคในครัวเรือน”

กิจกรรม “การปลูกกล้วยสำหรับบริโภคในครัวเรือน” เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการผลิตของกิน ของใช้ เพื่อลดรายจ่าย ทำให้เกิดความเข้มแข็งในระดับครัวเรือนช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีความเป็นอยู่แบบ “พออยู่ พอกิน” เป็นแนวทางที่แต่ละครัวเรือนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ผลที่ได้รับจากการสะท้อนบทเรียนหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม พบว่า

1. กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปลูกกล้วย ประโยชน์ของกล้วย และการขยายพันธุ์กล้วย
2. กลุ่มเป้าหมายเห็นแนวทางในการลดรายจ่ายในครัวเรือน และสามารถสร้างรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกล้วย
3. กลุ่มเป้าหมายเห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและพึ่งพาตนเองแบบครอบครัวเข้มแข็ง สามารถ ลงมือทำได้ทันทีและทำได้จริง
4. กลุ่มเป้าหมายเห็นว่ากิจกรรมการปลูกกล้วยในครัวเรือนสามารถเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนเพื่อสร้างความพออยู่พอกินให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 2 เรื่อง “การทำกล้วยเคลือบช็อคโกแลต”

กิจกรรม เรื่อง “การทำกล้วยเคลือบช็อคโกแลต” เป็นกิจกรรมที่ช่วยฝึกทักษะการร่วมมือกันแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว ส่งเสริมระบบการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อกัน ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนช่วยให้ครอบครัวอยู่ดี กินดี เป็นแนวทางที่แต่ละครัวเรือนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง สามารถทำได้ทันที

ผลที่ได้รับจากการสะท้อนบทเรียนหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม พบว่า

1. กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย
2. กลุ่มเป้าหมายสามารถทำกล้วยเคลือบช็อคโกแลต และบรรจุหีบห่อได้
3. กลุ่มเป้าหมายเห็นแนวทางในการสร้างรายได้ในครัวเรือนจากการแปรรูป

ผลิตภัณฑ์จำหน่าย

เข้มแข็ง

4. กลุ่มเป้าหมายเห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเองแบบครอบครัว

5. กลุ่มเป้าหมายเห็นว่ากิจกรรมการทำกล้วยเคลือบช็อคโกแลตสามารถเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนช่วยให้ชุมชนอยู่ดี กินดี สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและทำได้ทันที

กิจกรรมที่ 3 เรื่อง “การทำปุ๋ยจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง”

กิจกรรม “การทำปุ๋ยจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง” เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนให้เกิดความมั่งมี ศรีสุข เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เน้นการฝึกทักษะการปฏิบัติงานกลุ่ม ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีทักษะในการประกอบอาชีพทำปุ๋ยจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงจำหน่ายเป็นรายได้เสริมเพิ่มรายได้และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่แต่ละครัวเรือนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง สามารถทำได้ทันที

ผลที่ได้รับจากการสะท้อนบทเรียนหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม พบว่า

1. กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง
2. กลุ่มเป้าหมายสามารถทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงได้
3. กลุ่มเป้าหมายเห็นแนวทางในการลดรายจ่ายในครัวเรือน
4. กลุ่มเป้าหมายเห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง ด้วยระบบ

เครือข่ายร่วมพัฒนาและเสริมสร้างให้ชุมชนมีทักษะในการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. กลุ่มเป้าหมายเห็นว่ากิจกรรมการทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงโดยใช้วิธีรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน สามารถนำผลผลิตไปใช้ได้จริงและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ช่วยเพิ่มผลผลิตให้กับพืชไร่และพืชผักในครัวเรือนประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อีกทั้งยังสามารถนำไปจำหน่ายได้ เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้ชุมชนเกิดความมั่งมี ศรีสุข ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและทำได้ทันที